

E. VAN DIEREN, *Bijgeloof en misbruik op medisch en hygiënisch gebied*. Populaire voordracht. Amsterdam, SCHELTEMA en HOLKEMA's Boekhandel. 1912. 80 bldz. Prijs f0.75.

De heer VAN DIEREN is iemand, die een muurvaste overtuiging heeft over alles en nog wat. Zou er nog wel iets ter wereld bestaan, waaromtrent hij twijfelt? En hij, die het waagt met hem van meening te verschillen, moet wel eigenwijs of ontoerekenbaar zijn. Aldus komt de schrijver U uit dit boekje tegemoet. En het ligt voor de hand, dat de schrijfwijze van iemand met zulk een gemoedsstemming den lezer op vele punten tot verzet prikkelt.

Ik wil niet ontkennen, dat de heer VAN DIEREN met zijn scherp kritischen geest „der stets verneint” oude en nieuwe dwaasheden terecht kan hekelen, en dan wel rake dingen kan zeggen, maar hij slaat daarbij vaak zóó rechts en links om zich heen, dat hij ook wel eens onverdiende wonden toebrengt. Zoo bijv. op bldz. 43, waar hij durft schrijven, „dat ook het gebruik van sterken drank aan de dokters te danken of liever te wijten is”. Aan zulk een uitlating zou door tegenspraak te veel eer worden bewezen.

Het ligt geheel in de psychologie van den heer VAN DIEREN, niet mee te doen aan het bewierooken van groote mannen. Hij heeft er integendeel plezier in, hun zwakheden en al of niet bewezen dwalingen breed uit te meten. Zoo wordt er achtereenvolgens geplukt aan de verdiensten van KOCH, EHRLICH, ROSS, DARWIN en HUGO DE VRIES. Wat de laatsten betreft: de descententieleer is voor VAN DIEREN niet veel anders dan een verzameling van „quasi-natuurwetenschappelijke beweringen” (bldz. 12). Maar wanneer hij schrijft: „Terloops wil ik u erop wijzen, dat prof. HUGO DE VRIES ongelijk had, toen hij beweerde, dat DARWIN's komst noodig was om het dogma van de onveranderlijkheid der soorten te niet te doen; dat dogma heeft nooit bestaan; men meende, dat vliegen voortkwamen uit dood vleesch, dat luizen gebaard werden door levende menschen, enz. enz.; men geloofde dus aan de grootst mogelijke veranderlijkheid der soorten” (bldz. 65), dan vraagt men zich af, of hij niet een loopje heeft willen nemen met zijn publiek.

Met de wetenschap staat de schrijver ook al op niet te besten voet. Met een „suprême dédain” schrijft hij van „een paar geleerde physiologen” (bldz. 43), die het volgens hem natuurlijk bij de physiologie van de suiker als voedingsmiddel weer mis hebben gehad. En, al mag men nu ook nog „niet concludeeren dat laboratoriumproeven nergens voor dienen” (goddank! S.), de heer VAN DIEREN zal zich erop blijven toelagen, „de laboratoriumwerkers, ook de bekwaamste geleerden (wee u, geleerden! S.), ter dege en bij voortdoring te controleeren” (bl. 47 en 49).

Het zou schier wonder wezen, indien de heer VAN DIEREN bij zijn kritiek à tort à travers niet eens met zich zelf in tegenspraak kwam. Zoo betoogt hij de dringende noodzakelijkheid, den graanen meelhandel van rijkswegen onder deskundige contrôle te stellen, maar hij laat er dadelijk op volgen: „Als de Nederlandsche regeering wachten wil tot deze kwestie scheikundig, dus zgn. wetenschappelijk (let op het woordje: zoogenaamd! S.) uitgemaakt is, dan kan ze misschien nog wel een eeuw wachten, want zóó ver is de scheikunde nog lang niet” (bldz. 35 en 37). De heer VAN DIEREN moet dus aan de regeering ten sterkste afraden, aan de wenschen van den heer VAN DIEREN gevolg te geven!

De schrijver dwaalt, wanneer hij meent in dit boekje „zooveel te vertellen omtrent het bijgeloof van alle tijden in al zijn vormen” (bldz. 38). Hij doet hier en daar een greep uit de geschiedenis, en gaat dan aan het moraliseeren en kritiseeren. Hij moet wel een zeer zwak oogenblik hebben gehad, toen hij ook zichzelf tot dwalen in staat achtte, en ons aanspoorde „ons te beijveren zachtkens te oordeelen over anderen” (bldz. 80). Onder den indruk van die aansporing wil ik eindigen met een aanhaling, waarin de moeilijkheden worden geschetst, die de medicus-hygiënist op zijn weg ontmoet. „Hij moet secuur wezen en niet al te secuur; hij moet durven en toch niet roekeloos zijn; hij moet weten wat bewezen is, maar ook rekening houden met wat mogelijk is; hij moet van het oude gebruik weten te maken en er ook van af weten te stappen; hij moet het nieuwe niet blindelings aanwenden, maar er ook niet vijandig tegenover staan” (bldz. 59).

Dit kan ik van harte onderschrijven.

J. G. SLEESWIJK.

S. DE BOER, *De beteekenis der tonische innervatie voor de functie der dwarsgestreepte spieren*. Academisch proefschrift, Amsterdam 1914.

Te midden der stage stroom van onderzoekingen, welke tegenwoordig onder leiding van VAN RIJNBERK vloeit uit het Amsterdamse physiologische laboratorium, is het proefschrift van S. DE BOER van opvallende beteekenis. Voorspellen is steeds een gewaagde zaak, doch ik geloof te mogen zeggen, dat dit proefschrift in de toekomst van gelijke waarde zal blijken als eens de dissertatie van BRONDGEEST, over den tonus der willekeurige spieren. Op den weg, welks mijlpalen gemerkt zijn met de namen van MARSHALL HALL en BRONDGEEST is DE BOER de onmiddellijk volgende.

MARSHALL HALL toonde in het begin der 19de eeuw aan, dat bij vernietiging van het ruggemerg de spieren haar eigenaardigen span-